

ПРВИОТ МОТОЦИКЛ НА МИЛТОН МАНАКИ

■ Подготвија:
Рената МАТЕСКА
Ружица ГОЧЕВСКА

Во далечната 1905 година, по битолскиот Широко сокак поминал првиот автомобил "форд-К", со што била одбележана ерата на автомобилизмот во Република Македонија. Според монографијата издадена од АМСМ, кој годинава одбележува значаен јубилеј - 60 години постоење, друмските патишта, се разбира, заедно со конструирањето и со пуштањето во промет на првите друмски возила, биле основната претпоставка за појавата и за развојот на автомобилскиот сообраќај, а со тоа и на автомобилизмот. Така, првиот мотор со внатрешно согорување, на кој бил придвижуван првиот автомобил со помош на бензин, го конструирале Готлиб Дајмлер и Карл Бенц во 1886 година. Во

1904 година дошло до масовна појава на моторни возила, а во Македонија, поточно во Битола, првиот автомобил од марката "форд-К" бил донесен од Детроит, САД. Интересно е тоа што во градот на конзулите тој се појавил

Во Скопје, првиот автомобил "рено" го донеле браќата Шабан-Пашини, а тоа се случило во 1911 година. Првиот автомобил во Прилеп го донел печалбарот Цуцуловски, кој работел во фабриката на "Форд" во Детроит. Во родниот град тој донел два "форда" од типот "Т".

МЕЃУ ПРВИТЕ ВОЗАЧКИ ДОЗВОЛИ

само по една година од неговото производство во погоните на "Форд" и на "Џенерал моторс" во САД, а неговата цена изнесувала 850 американски долари. Во 1912 година овде се појавил и првиот професионален возач, кој воедно бил и првиот воопшто регистриран на овие простори. Неговото име е забележано како Ристо, а потекнувал од околното село Цапари. За тоа време оваа професија важела за една од најпрестижните. Ристо го упра-

вувал својот "форд Т", кој го донел од Солун. Автомобилот се движел со брзина од 40 километри на час. Во Скопје, првиот автомобил "рено" го донеле браќата Шабан-Пашини, а тоа се случило во 1911 година. Според истражувањата, Битола и Скопје биле првите градови на Балканот во кои се појавувале "модерни" автомобили. Во 1925 година Битола станала еден од водечките градови низ чии улици се движеле различни типови автомобили од "фордови", "есекси", "хадсони" и "мерцедеси". Во Скопје, пак, покрај првиот "форд" и "рено", се возеле и "опели" и "кајзери". Како нивни први сопственици се регистрирани Дуча Филота, семејството Бојаџиеви, браќата Димитриевски и докторите Хофсед Бојаџијан и Радмила Смиљаниќ. Првиот автомобил во Прилеп го донел печалбарот Цуцуловски, кој работел во фабриката на "Форд" во Детроит. Во родниот град тој донел два "форда" од типот "Т". Со тек на времето низ македонските градови се појавиле и такси возилата. Интересно е да се спомне и за првите автобуси, направени на камионски шасии. Нив ги правеле занаетчиите наре-

ПРВАТА ЖЕНА ВОЗАЧ

ЗАМ ВО МАКЕДОНИЈА

кувани колари, а првото ва-во возило го конструирал Димитар Хаџи-Томов од Скопје. Инаку, првите возила автобуси се појавиле во Штип во 1923 година. Всушност, тоа биле преуредени товарни возила, а првото го направил Петар Казанков од овој град, кој возилото "тон-трук" го пренаменил во автобус за превоз на патници. Од овој период интересно е да се забележат и првите во-

ТОПОЛИНО

биле отворени во 1936 година, и тоа во: Скопје, Битола, Прилеп, Тетово, Штип, Кочани, Струмица, Велес и Гостивар.

За развојот на автомобилизмот големо влијание имале и првите мерки за негово регулирање. Во наша земја тие почнале да стапуваат во сила во 1946 година. Првите салони за продажба на автомобили се појавиле во Скопје и во Битола. Овде би

ОД ОЛДТАЈМЕРИ ДО СОВРШЕНСТВА НА ЧЕТИРИ ТРКАЛА

зила, кои како погонско средство ги користеле дрвото и јагленот. Ваквите таканаречени автомобили-кумбиња прв пат почнале да се користат во Прилеп во 1930 година. Првата, официјална автобуска линија тргнала на релација Скопје-Битола, а тоа се случило на 2 декември 1944 година.

Слично како и првиот автомобил, така и првиот мотоцикл бил забележан на улиците на Битола во 1916 година. Неговата марка била "индијана", а сопственик бил прочуениот филмски снимател Милтон Манак.

Денес, на територијата на Македонија се регистрирани помалку од 300.000 патнички автомобили, или 6,74 авто-

мобици по жител, од кои во приватна сопственост се наоѓаат близу 95 отсто. Бројот на товарните возила е 19.042, на автобусите 2.478 итн.

Како прво здружение-институција со извршна моќ, кое влијаело врз развојот на автомобилскиот сообраќај, односно врз автомобилизмот, се смета Занаетчиската комора на Скопје. Во 1932 година таа почнала да ги издава првите дозволи, односно уверенија за професијата возач. Сепак, како прва посебна институција која почнала да се занимава со надлежностите кои го третираат сообраќајот и сообраќајната проблематика, односно автомобилизмот, било Министерството за локален сооб-

раќај на Македонија.

Големо влијание врз развојот на автомобилизмот одиграле и организираниите занаетчиски работилници за поправка и за одржување на моторните возила. Така, во 1948 година ова Министерство, а по извршувањето на првите технички прегледи, формирало четири авторемонтни работилници, и тоа во: Скопје, Битола, Штип и Велес. Сепак, првата генерална дирекција за сообраќај и ремонти во Македонија била формирана во 1945 година, а во јули истата година било основано и првото Федерално автомобилско претпријатие "ФАП", чие седиште се наоѓало во Скопје.

Секако, треба да се одбележи и постоењето на првите бензински пумпи кои биле на претпријатието "Шел". Тие

го одбележале и Првиот меѓународен саем за автомобили "Експо 94", кој се одржал во Скопје, а на него биле прикажани голем број експонати произведени во 20 земји во светот. Автомобилизмот, меѓу другото, имал големо влијание и врз развојот на некои други стопански гранки, како што е на пример, туризмот, кој од друга страна, имал повратно дејство врз првиот. Така, првите помасовни туристички патувања со автомобили се забележани во Охрид. Приказната за автомобилизмот во државата е мошне интересна, а еволутивниот развој од сто години денес се отсликува со современи автомобили од најнови светски марки, кои се возат по модерни патишта, автопати според европски терк!